

Drets i deures dels pacients i professionals sanitaris

Mª Inmaculada Figuerol Calderó¹, Javier Manrique Tejedor², Anna Isabel Fernández Cuesta³, Jesús A. Teixidó Badia¹, Susana García Mani⁴

(1) Infermera HUAV Lleida; (2) Llevador HUAV Lleida; (3) Llevadora ASSIR Lleida;
(4) Llevadora ASSIR Martorell

Introducció

Els drets i deures dels pacients s'estan posicionant com un dels eixos bàsics de l'assistència clínica, no només per l'interès que els propis pacients mostren cap a aquests drets i deures sinó també per l'interès que han demostrat moltes organitzacions internacionals amb competència en la matèria, com ara Nacions Unides, la UNESCO, l'Organització Mundial de la Salut o el Consell d'Europa.

Aquestes organitzacions i els propis governs dels països han formulat declaracions i normes jurídiques sobre aspectes genèrics o específics relacionats amb aquesta qüestió per tal d'establir un marc comú per a la protecció dels drets humans i la dignitat de les persones que necessiten d'una assistència sanitària.

El model clàssic de relació entre el professional sanitari i el pacient estava basat en que aquest no tenia dret a la decisió sobre el seu propi procés de malaltia, essent el professional qui decidia unilateralment sobre els tractaments o intervencions a realitzar, fins i tot de vegades sense informar-lo de tots els efectes o possibles complicacions. Actualment ens trobem davant d'un nou model on els drets dels pacients pel que fa a la facultat per prendre decisions sobre la seva vida i processos vitals tenen un valor preferent. D'aquí la necessitat que aquests drets quedin legislatos i que tant els pacients com els professionals els coneguin i respectin.

Objectius

Conèixer els drets i deures dels pacients i dels professionals sanitaris.

Explicar les consideracions específiques dels drets i deures en l'assistència clínica

Avaluar les possibles controvèrsies entre drets i deures en l'atenció sanitària

Metodologia

Cerca de la informació legal i normativa existent sobre drets i deures dels pacients i dels professionals sanitaris en el nostre entorn, i també d'informació sense rang legal però que constitueix un contracte social entre les persones i el sistema. S'exposen les principals dades sobre el tema dels següents documents: la Declaració universal de

drets humans, la Declaració sobre la promoció dels drets dels pacients a Europa, el Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels drets humans i la dignitat de l'ésser humà respecte de les aplicacions de la biologia i la medicina, la Llei 41/2002 de 14 de novembre bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica i la Carta catalana de drets i deures de les persones en relació amb la salut i l'atenció sanitària

Resultats

En general tots els drets i deures estan basats en uns principis elementals que sempre han de ser respectats i que constitueixen la base ètica sobre la qual es desenvolupen posteriorment totes les normes i conductes de comportament en relació amb l'atenció sanitària. Aquests principis són la dignitat de les persones, la seva intimitat, el respecte a l'autonomia, el dret a decidir el tractament o a negar-se a rebre'l i el respecte cap a la resta de pacients i professionals.

Igualtat, equitat i no discriminació

» Dret de totes les persones a rebre atenció sanitària i l'accés als serveis de salut

» Dret d'especial protecció en casos de vulnerabilitat

» Dret a rebre un tracte respectuós

» Deure de respecte i no discriminació cap als professionals sanitaris

» Deure de respecte i no discriminació cap als pacients.

Informació sanitària

» Dret a conèixer, amb motiu de qualsevol actuació en l'àmbit de la seva salut, tota la informació disponible sobre la mateixa i, a més, dret a que es respecti la seva voluntat de no ser informat.

La informació ha d'incloure la finalitat i la naturalesa de les intervencions, els seus riscos i les seves conseqüències, sempre de forma comprensible i adequada a les seves necessitats. El dret a la informació sanitària ho té el propi pacient, podent informar la família si el pacient ho consent.

» Dret a conèixer els problemes sanitaris de la col·lectivitat quan impliquin un risc per a la salut pública o per a la salut individual.

Educació sanitària

- »Dret a rebre una educació en salut que permeti obtenir coneixements sobre les malalties i sobre les conseqüències de determinades conductes i hàbits
- »Dret a accedir a activitats preventives
- »Deure d'evitar riscos per a altres persones i de complir les mesures preventives individuals o col·lectives

Drets a la intimitat i confidencialitat

- »Dret a que es respecti el caràcter confidencial de les dades referents a la salut i al fet que ningú pugui accedir-hi sense prèvia autorització
- »Dret a que es preservi la privacitat i la intimitat de la persona
- »Dret del pacient a decidir qui pot estar present durant els actes sanitaris
- »Dret a que es respecti la llibertat ideològica, religiosa i de culte
- »Deure de respectar la intimitat i confidencialitat de la resta de persones, ja siguin pacients o professionals
- »Deure de proporcionar informació fidedigna de l'estat de salut
- »Deure de respectar la llibertat ideològica, religiosa i de culte
- »Deure del professional de protegir i fer un ús correcte de la història clínica

Dret a l'autonomia i presa de decisions

- »Dret a donar consentiment exprés perquè es realitzin procediments diagnòstics o terapèutics
- »Dret de disposar de tota la informació relativa al procés assistencial i l'estat de salut
- »Dret a escollir entre les diferents opcions terapèutiques
- »Dret a renunciar al tractament mèdic, cures d'infermeria o a les actuacions proposades
- »Dret de la persona menor a participar en les decisions sobre la seva salut
- »Dret a la planificació de les voluntats anticipades i a elaborar el document d'instruccions prèvies o voluntats anticipades
- »Deure de la persona a ser co-responsable del seu procés assistencial
- »Deure de respectar l'opció terapèutica escollida pel pacient

- »Deure de deixar constància escrita en cas de rebuig al tractament
- »Deure de respectar la indicació de l'alta mèdica

Qualitat i seguretat del sistema

- »Dret a rebre una atenció sanitària de qualitat
- »Dret a rebre una atenció sanitària integral, integrada, interdisciplinària i que garanteixi la continuïtat assistencial
- »Dret a que es garanteixi la seguretat clínica i personal
- »Deure d'informar qualsevol error en la Història Clínica
- »Deure d'utilitzar correctament les instal·lacions i recursos
- »Deure d'identificar-se mitjançant la documentació requerida

Conclusions

En l'assistència sanitària s'ha fet imprescindible reconèixer els drets dels pacients, entre els quals destaquen el dret a mantenir la dignitat i la intimitat de la persona, el dret a la igualtat, el dret a la informació i a l'educació sanitària i el dret a decidir entre les diferents opcions terapèutiques.

D'altra banda també és important conèixer els deures i complir-los, com respectar a la resta de pacients i als professionals sense cap tipus de discriminació, evitar riscos per a la salut a altres persones, respectar la intimitat i confidencialitat de tercers i fer un ús responsable del sistema sanitari.

Poden sorgir situacions en què drets i deures entrin en superposició o en confrontació. Per resoldre aquests casos cal que sempre s'anteposi el dret de la persona a no ser discriminat i per tant el deure de respecte als altres, ja siguin pacients o professionals. Posteriorment s'han de tenir en compte els drets de dignitat, intimitat i confidencialitat. També el dret a l'autonomia personal sempre que no es perjudiqui la seguretat clínica dels altres.

Bibliografia

- ⇒ Llei 41/2002 de 14 de novembre bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica
- ⇒ Carta catalana de drets i Deures de les persones amb relació amb la salut i l'atenció sanitària
- ⇒ Declaració universal de drets humans
- ⇒ Declaració sobre la promoció dels drets dels pacients a Europa
- ⇒ Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels drets humans i la dignitat de l'ésser humà respecte de les aplicacions de la biologia i la medicina